

Schriftlezingen: Openbaring 6 en 8 vers 1

Als je aan mensen vraagt: wat is je belangrijkste vraag over het christelijke geloof? Dan krijg je meestal dit antwoord – en het maakt dan niet uit of mensen gelovig zijn of niet: waarom is er zoveel lijden in de wereld? Als God goed is, waarom is er dan kwaad? Ooit was ik op een verjaardag. 'Jij bent dominee, hè? Leg mij eens uit hoe zit dat met God en het kwaad.' De persoon ging met z'n armen over elkaar zitten om te zien hoe ik me daaruit zou redden. Je krijgt dan een kluif toegegooid om te kijken hoe jij je tanden erop stuk bijt. Voor je het weet, beland je in een discussie. Meestal ga ik er dan niet op in of stel een tegenvraag: waarom stel je die vraag? Of: wat hoop je dat ik ga zeggen? Maar soms wordt de vraag gesteld vanuit pijn. Je verliest plotseling je partner, zomaar. En je vraagt je af: waarom, hoe kan dit toch? Hoe heeft God hier mee te maken? En je voelt wel: een vraag vanuit leed vraagt om een hele andere benadering. In eerste instantie geen argumenten, maar nabijheid. Maar wat is dan troostvol?

Het Bijbelboek Openbaring is gericht aan christenen aan het einde van de eerste eeuw. De kleine christelijke gemeenschappen proberen hun weg in de samenleving te vinden, vaak tegen tegenstand en vervolging in. De kerk is een randverschijnsel – zoals misschien dat ook voor ons steeds meer gaat gelden. De context is onderdrukking en marginalisering. De kerk is slachtoffer van onrecht en uitsluiting. De vraag is dan ook: hoe zit het met God en al het kwaad dat ons overkomt? Wat geeft ons hoop en troost? Johannes geeft op die vragen geen argumenten in een betoog. Ook vertelt hij geen parabel, zoals in het boek Job – dat met dezelfde vraag dealt. Hij komt niet met een verklaring. Nee, hij reikt ons beelden en metaforen aan, soms ook hele angstaanjagende. Dat vraagt om een andere manier van begrijpen. Trouwens, voor ons is het soms geheimtaal. Die eerste lezers begrijpen het direct. In beelden laat Johannes ons de absurditeit van het kwaad zien, maar ook hoe God daarmee een weg gaat vinden. Maar niet met een betoog, maar met beelden.

We beginnen in de hemel. Daar is een boekrol, die verzegeld is met zeven zegels. En alleen het Lam, Jezus Christus, is gerechtigd die zegels te verbreken. Er is er maar één die de sleutels van de geschiedenis in handen heeft. Niet Trump, Poetin ... of hoe ze ook maar mogen heten. Niet door de machten die het meest in het nieuws zijn. De sleutels zijn in handen van het Lam – die regeert van het kruis, die heerst door te dienen, die machtig is door zijn weerloosheid, die overwint door de kracht van de liefde.

Het Lam verbreekt het eerste zegel. En één van de vier wezens roept: Kom. Het is een startschot, 'klaar voor de start'. Waarschijnlijk moeten we denken aan paardenrennen als er een nieuwe keizer aantrad. De keizer zelf geeft het startteken: 'Klaar? Af!' En daar schieten de paarden met hun ruiters weg. Het eerste paard is een wit paard. Voor ons is een paard een edel dier. Je denkt aan een dier dat zo mooi kan springen, of zelfs dansen – zoals Bonfire met Anky van Grunsven. Of aan een verzorgpony. Maar in de oudheid zijn paarden oorlogstuig. Het zijn de tanks van toen. Daarom reed Jezus Jeruzalem niet binnen op een paard, maar op een ezeltje. Het paard is wit. Dat is de kleur van de overwinning. Dat wordt onderstreept door de zegekrans. Dit paard verbeeldt de dreiging van oorlog. De ruiter heeft een boog in de hand. Nu waren de Parthen geduchte boogschutters en hadden de Romeinen verslagen. Ik denk dat de eerste lezers daar direct aan moesten denken. Je kunt ook verder denken: zou dat witte paard niet kunnen staan voor de mens? Voor de succesmens, die doelgericht te werk gaat, ook als dat ten koste gaat van de schepping en van andere mensen – en zich vergaloppeert. Dat witte paard rende toen door de wereld, maar rent nog steeds rond.

Dan komt er een tweede paard tevoorschijn. Het is vuurrood, de kleur van bloed. Het witte paard gaat over dreiging aan de buitengrens. Dit paard staat voor wat mensen elkaar aandoen. Ze slachten elkaar af, staat er – gruwelijk beeldend. Ook dit paard rent nog steeds rond.

Dan komt er een zwart paard. De ruiter heeft een weegschaal in de hand. Daarmee kun je voedsel afwegen. Een stem roept iets over voedselprijzen. Het komt erop neer dat het voedsel voor de gewone man onbetaalbaar wordt, maar dat de prijs van wijn en olie ongemoeid blijft. De prijs van een economische crisis wordt vooral betaald door de mensen in de laagste posities. Inflatie raakt vooral de armen – rijken blijven buiten schot. Dat was toen zo, dat is nu zo. Ook dit paard gaat nog steeds in galop de wereld rond.

Dan komen we bij het laatste paard. Het heeft een lijkkleur: vaalgeel. De ruiter heeft een toepasselijke naam: 'Dood'. Hij wordt vergezeld door het Dodenrijk. Het is het meest angstaanjagende paard. Het brengt dood en verderf. Ook dit paard is nog niet uitgerend.

We zien vier gekleurde paarden voor ons. We komen ze ook tegen in het Bijbelboek Zacharia. De meeste beelden uit Openbaring komen we ook tegen in het Oude Testament. Alle vier de paarden draven door de wereld. Ik kan me zo voorstellen dat je hier niet blij van wordt. Dat je denkt: hou maar op. Ik ben niet naar de kerk gekomen om al deze ellende over mij uitgestort te krijgen. Als Openbaring een troostboek is: welke troost zit hierin? Welke bemoediging horen die gemarginaliseerde christenen hierin?

De Bijbel is een realistisch boek. Verschrikkingen zijn er verschrikkelijk. Het wordt niet mooier gemaakt dan het is. Ik denk dat die eerste christenen gedacht hebben: ja, zo is het – zo is ons leven. Ze voelen zich erkend. Hun pijn wordt gezien. Misschien een gek voorbeeld: je staat in de file, al twee uur, tot je grote ergernis. Maar in de fileberichten wordt jouw file niet eens genoemd. Je raakt nog meer gefrustreerd. Er is geen erkenning. Openbaring betekent onthulling. Er wordt ook onthuld hoe het leven is. Dat geeft erkenning. Maar is er meer?

Want als je precies leest, dan zie je dat die paarden hun gang kunnen gaan, omdat het hun gegeven is. De ruiter op het witte paard krijgt de zegekrans. Het rode paard krijgt een zwaard. En het vaalgele paard krijgt toestemming om dood en verderf te zaaien op een kwart van de aarde – op drie kwart dus niet.

Wat je hier in ieder geval uit kunt opmaken is: het kwaad is begrensd. De paarden kunnen alleen maar blijven rondrennen, zolang het hun gegeven is. Vroeg of laat stopt het. Ze vergalopperen zich. Die eerste christenen waren vaak slachtoffer van machten en krachten. Zouden ze hierin gehoord kunnen hebben: houd moed, want het stopt een keer? Misschien voel jij je ook weerloos, door alles wat je overkomt.

Nu is het opvallend dat er niet wordt bij verteld van wie ze die macht krijgen. Dat blijft in het midden. Het Lam doet alleen maar het boek open, en dan komen die paarden tevoorschijn. We zitten hier midden in die grote vraag: hoe heeft God met het kwaad te maken? Zou je kunnen zeggen: het kwaad komt niet uit de hand van God – nergens staat dat die ruiters de macht van God krijgen. God is niet de auteur van kwaad. Maar het loopt God niet uit de hand. Er is ruimte voor het kwaad, maar die ruimte is begrensd.

Het deed ons afgelopen maandag denken aan Job. God zegt tegen Satan: je mag alles met hem doen, maar aan hem zelf mag je niet komen. Er is een grens.

Die eerste christenen waren vaak slachtoffer. Voor hen is het bemoedigend dat het kwaad begrensd is. Er komt een einde aan. Voor hen is het goed nieuws dat de machthebbers bang zijn voor de toorn van het Lam. God zal de boel rechtzetten.

De Poetins van deze wereld komen er niet mee weg... Voor hen is de toorn en het oordeel goed nieuws. Maar is dat het ook voor ons? Is de toorn van God goed nieuws voor jou? Of word je er ongemakkelijk van, of bang?

We gaan terug naar die vier paarden. Want die stellen ons ook een vraag. Zijn we alleen maar slachtoffer van die paarden, en worden we onder de voet gelopen? Of zijn we soms ook ruiter en zitten we hoog te paard? Niemand van ons wil dood en verderf brengen. Maar we zijn wel deel van een systeem dat wél dood en verderf elders op de wereld brengt. We zitten erin gevangen. Maar toch hebben we te kiezen. Laat het een appel zijn om de goede kant te kiezen. Steeds opnieuw. Want die paarden kunnen ook hun gang gaan doordat wij ons hart ervoor openstellen. Er valt iets te kiezen.

Wat is de boodschap van die angstaanjagende paarden? Houd moed, want het kwaad wordt begrensd. God zal alles rechtzetten. Maar ook: blijf trouw aan de weg van Jezus Christus. Als zijn volgeling weet je wat je doen staat. Het zal je niet altijd lukken, maar je kunt steeds opnieuw beginnen. Als teken daarvan krijg je een wit kleed. Je wordt bekleed met rechtvaardigheid. God zegt: als je je toewijdt aan Jezus Christus, ben je voor Mij een rechtvaardig mens. Leef dan ook zo. Kies de goede kant.

En... het kwaad zal gestopt worden! Amen